МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., доцент
_____ **Прокопчук О.Т.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Цифровізація ринку страхових послуг України

Виконав – студент ІІ курсу,
Групи 21 м-з-ф
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Гонтар Оксана Леонідівна

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Улянич Юлія Василівна

Умань 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва
Кафедра_____
Освітня програма_____
Спеціальність_____
(код, назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)
“ ” _____
2023р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студенту _____
(прізвище, ім’я, по батькові)
1. Тема проекту _____
_____
керівник роботи ___
(прізвище, ім’я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом по університету від “___”_____20__ року №_____
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____
_____
_____
_____
_____
4. Перелік питань, які потрібно розробити
_____
_____
_____
_____
_____
_____
5. Перелік графічного матеріалу
_____
_____
_____

6. Консультанти розділів роботи

Реферат

на кваліфікаційну роботу магістра

«Цифровізація ринку страхових послуг України»

студента факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва
(спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітній рівень «Магістр»)
Гонтар Оксани Леонідівни

Загальний обсяг роботи складає 49 сторінок друкованого тексту. Робота містить 6 таблиць, 12 рисунків. Кількість використаних джерел складає 62 найменування.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних основ становлення процесів цифровізації страхового ринку України.

Перший розділ кваліфікайної роботи – теоретичний, в ньому розглядається поняття цифровізації на ринку страхових послуг.

Другий розділ – практичний, в ньому проаналізовано діяльність страхового ринку України в умовах цифровізації.

Третій розділ кваліфікаційної роботи містить пропозиції щодо розвитку цифровізації страхового ринку України.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних та практичних проблем Цифровізації ринку страхових послуг України. В роботі досліджено поняття цифровізації, проаналізовано діяльність страхового ринку України в умовах цифровізації та запропоновано пропозиції щодо розвитку цифровізації страхового ринку України.

Ключові слова: цифровізація, страхування, страхові послуги, страховий ринок, інформаційні технології, діджиталізація.

Summary

The qualification work is devoted to the study of theoretical, methodical and practical problems of Digitization of the market of insurance services of Ukraine. The paper examines the concept of digitalization, analyzes the activity of the insurance market of Ukraine in the conditions of digitalization, and offers proposals for the development of the digitalization of the insurance market of Ukraine.

Keywords: digitalization, insurance, insurance services, insurance market, information technologies, digitalization.

ЗМІСТ

ВСТУП……6
РОЗДІЛ І. ПОНЯТТЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ……..……...…8
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ РОБОТИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ …….20
2.1. Загальна характеристика роботи страхового ринку України ……..….20
2.2. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки……...…26
РОЗДІЛ ІІІ. РОЗВИТОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ…….…..36
ВИСНОВКИ……...40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….42

ВСТУП

Цифрові технології глибоко змінюють спосіб роботи бізнесу, і сфера страхування не є винятком. Страхові компанії застосовують інноваційні цифрові технології для розширення діяльності і задоволення потреб клієнтів. Цифрові моделі страхування забезпечують швидкість, гнучкість, легкий доступ і зручний для користувача інтерфейс. Цифрове страхування має значний потенціал для росту та перспективи для розвитку. Водночас, для успішного функціонування цифрового страхування в Україні потрібно подолати деякі виклики.

Роль цифрової трансформації у підвищенні конкурентоспроможності страхових компаній досліджено у праці Базилевича В., Приказюк Н., Лобової О.М., Денисенко М. та Коргун О. досліджували інновації на страховому ринку. Інноваціями як фактором ефективності страхового бізнесу займалися Пікус Р. та Заколодяжний В. Про використання цифрових і інтернет-технологій в страховій галузі, які надають нові можливості в страхуванні як для страхувальників, так і для страховиків писали праці Заволока Ю., Єфременко А., Малашенко Ю. Ринок страхових послуг на сучасному етапі та в умовах диджиталізації і застосування найновіших технологій досліджували Чуницька І. та Яценюк А., Чвертко Л., Корнієнко Т. та Вінницька О. досліджували процеси трансформації страхового бізнесу як дієвий важіль управління ризиками.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних основ становлення процесів цифровізації страхового ринку України.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких завдань:

– дослідити особливості розвитку страхового ринку України;

– визначити зміст поняття цифровізація та його значення;

– розглянути сучасні форми та напрями цифровізації ринку страхового ринку;

– дослідити інноватизацію страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки;

– виявити проблеми та розробити рекомендації цифровізації страхового ринку України розвитку в перспективі.

Об’єктом дослідження є страхова система України.

Предметом дослідження – процес цифровізації страхового ринку.

Методи дослідження. В процесі дослідження використовувались загальнотеоретичні методи. При досліджені теоретичних аспектів цифровізації ринку страхових послуг України використано системний метод. При дослідженні сучасних форм та напрямів цифровізації страхового ринку використано метод аналізу. За допомогою абстрактно-логічного методу – обґрунтовано і викладено висновки та пропозиції стосовно розвитку цифровізації страхового ринку України.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних науковців, провідних вчених та практиків у сфері цифровізація ринку страхових послуг.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Нині у світі не існує єдиного розуміння такого явища, як «цифрова» економіка та «цифровізація», проте існує безліч трактувань. Одним із перших авторів терміну «цифрова економіка» прийнято вважати директора медіа-лабораторії Массачусетського технологічного інституту Ніколаса Негропонте, який в середині 90-х років XX століття в своїй книзі «BeingDigital» («бути цифровим») [52] описує процеси поступової цифровізації суспільства. Автор переконаний, що в майбутньому все що можливо обов'язково буде оцифровано. В своїй роботі автор заклав підґрунтя для сучасного використання терміну «цифровізація».

Досліджуване поняття насичене різними тлумаченнями та інтерпретаціями, в тому числі пов'язаними із перекладом трактування з англійської на українську мову.

Канадський науковець Д. Тапскотт [37] розглядає цифровізацію як зміну парадигми, яка має місце в суспільстві, з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які постійно розвиваються та вдосконалюються.

Професор колумбійського університету Р. Кац в широкому сенсі під цифровізацію розуміє соціально-економічну трансформацію, яка ініційована масовим впровадженням і використанням цифрових технологій, тобто технологій створення, обробки, обміну і передачі інформації, [48].

Схожої думки дотримується практик М. Гупта, який вважає, що цифровізація –це удосконалення процесів за рахунок використання цифрових технологій та оцифрованих даних [47].

Група науковців із дослідницького Брукінгського інституту (м.Вашингтон, США) на чолі з М. Муро пов'язує визначення поняття «цифровізація» із бізнес-операціями, ніж з соціальними взаємодіями або бізнес-моделями, хоча очевидно, що всі ці поняття взаємопов'язані.

Дослідження проведені в інституті присвячені впливу цифровізації на суспільство та робочу силу. В підсумковому звіті інституту за результатами дослідження наголошується, що цифровізація перетворює світ праці, придбання навичок роботи з цифровими технологіями стало необхідною умовою для індивідуального, промислового, регіонального та національного успіху [52].

Дж. Скотт Бреннен та Д. Крейс говорять про цифровізацію, як про спосіб реструктуризації багатьох областей соціального життя навколо цифрової комунікації і медіа-інфраструктур. Автори засновують своє визначення цифровізації на соціальному житті –іншими словами, на тому, як люди взаємодіють. У міру переходу взаємодії від аналогових технологій (звичайна пошта, телефонні дзвінки) до цифрових (електронна пошта, чат, соціальні мережі), домени як для роботи, так і для відпочинку стають цифровими [39].

Дослідники Дж. Грей та Б. Румпе під цифровізацією розуміють використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі і надання нових можливостей отримання прибутку та створення цінності; це процес переходу до цифрового бізнесу [46, с. 1319].

У сучасній енциклопедії інформатики та технологій цифровізація трактується як «інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства шляхом оцифровки всього, що можна оцифрувати. Цифровізація означає комп’ютеризацію систем і робочих місць для більшої легкості та доступності» [49], схожої позиції щодо визначення наведеного поняття дотримується професор М. Ел-Шими з університету Айн Шамс (Каїр, Єгипет).

Професор Б. ван Аркдосліджуючи сучасні цифровізаційні процеси звертає увагу наукової спільноти на наступний важливий аспект: «за умов цифровізації оцифровка даних та інформації відбувається приголомшливими темпами, проте зростання загальної продуктивності економічних систем має досить скромні результати» [20, с. 3].

К. Елдінг та Р. Морріс розглядають цифровізацію через призму технологій, які впливають на основні економічні агрегати, зокрема через конкуренцію, продуктивність на ефекти зайнятості, а також через взаємодію з установами та управлінням [43].

Б. Гейтс вбачає у цифровізації можливість компаніям сприймати навколишнє середовище і реагувати на нього, бачити проблеми конкурентів та потреби споживачів і своєчасно реагувати на них [45].

У вітчизняній науці дослідження проблем цифровізації економіки та трактування поняття «цифровізація»не має довгої передісторії, як то на заході, проте привертає досить значну увагу з боку науковців і практиків. У багатьох державах західного світу проблематику формування цифрової економіки та суспільства винесено на державний рівень, що підтверджується прийнятими стратегіями (програмами) розвитку цифрової економіки: Данія – 2000 рік, Сінгапур –2005 рік, Європейський Союз, Великобританія, Австралія, Гонконг, Нова Зеландія –2009 рік, Канада –2010 рік, Малайзія – 2012 рік, Південна Корея –2013 рік, Індія, Казахстан –2015 рік, Україна у 2018 році прийняла Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки.

У національній економічній стратегії розвитку нашої держави проголошеній у 2021 році окреслено основні вектори економічного розвитку України до 2030 року, в яких зазначається, що цифровізація – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об’єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн) [30].

Міністр з цифрової трансформації Михайло Федоров, на відкритті другого дня Всеукраїнського форуму «Україна 30. Цифровізація»

(травень 2021 року) зауважив, що цифрова трансформація нашої країни –це в першу чергу зручність для громадян. Це антикорупція. Це можливість забезпечити рівний доступ для всіх українців до ресурсів. Це також зміни, спрощення, перетворення і часто ліквідація певних галузей та напрямків. Тому важливо побудувати ефективний менеджмент на рівні всієї держави. Коли ми це виконаємо, ми отримаємо державу, як зручний сервіс [31].

Цифровізація є й одним із рушійних факторів розвитку страхового ринку. Впровадження сучасних цифрових продуктів і технологій дає страховим компаніям низку конкурентних переваг, включаючи підвищення швидкості прийняття рішень, нові можливості для розширення страхового портфеля, точнішу оцінку ризиків і виявлення шахрайства.

Головною метою впровадження інноваційних технологій для окремого страховика є, насамперед, удосконалення страхових продуктів і послуг, а також підвищення ефективності його бізнеспроцесів.

Для всього страхового ринку цифровізація стає потужним фактором підвищення його конкурентоспроможності. Тому розвиток страхового ринку в Україні все більше залежить від впровадження нових технологій цифрової економіки, які впливають на технологію страхування, але не змінюють його економічної сутності.

В результаті використання цифрових технологій на страховому ринку підвищиться ефективність і прибутковість страхової галузі; з'являться нові послуги та страхові продукти. На сьогоднішній день в Україні більшість страхових компаній використовують різноманітні цифрові технології для оптимізації своєї роботи. Наприклад, багато компаній пропонують своїм клієнтам можливість придбати страховий поліс онлайн через свої сайти або мобільні додатки, що значно спрощує процес страхування і збільшує зручність для клієнтів.

Також цифрові технології використовуються для автоматизації процесів внутрішньої роботи страхових компаній, таких як обробка заявок та виплат страхових відшкодувань, що дозволяє підвищити швидкість роботи та зменшити кількість помилок. До основних переваг цифровізації на страховому ринку можна віднести: трансформацію існуючих бізнес-стратегій та розширення клієнтської бази, забезпечення лояльності клієнтів; створення ділового іміджу страховика серед конкурентів; забезпечення фінансових гарантій, оптимальної структури управління та ефективного функціонування бізнес-процесів для внутрішньої стабільності та фінансової стійкості страховика.

У процесі розвитку цифровізації можна виділити кілька етапів [1, с. 27]: Перший етап – розробка окремих інформаційних технологій та їх використання для вирішення конкретних завдань, що дозволяє вдосконалити окремі аспекти будь-якої діяльності;

Другий етап – розробка та впровадження обчислювальних платформ, які являють собою апаратно-програмні комплекси, що забезпечують базовий набір послуг, необхідних к для виконання певних завдань. При цьому платформи можуть бути універсальними або створюватися для виконання конкретних завдань управління;

Третій етап – розробка та впровадження мереж на різних рівнях (локальному, регіональному, національному та міжнародному), які об’єднують різні ІТ та окремі ІТплатформи. Мережі допомагають поєднувати необхідні обчислювальні платформи, що сприяє збільшенню їх спільної функціональності, а також створенню нових бізнес-моделей

Основними напрямами цифровізації страхового ринку нині виступають кілька феноменів: інтернетизація, індивідуалізація і діджіталізація страхової діяльності (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Характеристика основних напрямів цифровізації страхового ринку

Напрям	Характеристика
Інтернетизація	Використання мережі Інтернет, нових виробничих технологій, технологій бездротового зв'язку та хмарних технологій у бізнес-процесах страхової компанії як із зовнішньою аудиторією – страхувальниками, так і з працівниками та страховими агентами
Індивідуалізація	Розроблення індивідуальної пропозиції щодо страхування (за тарифами, ризиками й іншим умовами) за допомогою використання великих баз даних, нових виробничих технологій та технологій бездротового зв'язку на основі отримання максимально широкого набору даних про страхувальника (у тому числі потенційного) і об'єкт страхування
Діджіталізація	Використання цифрових технологій (оцифровування) у внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесах страхової компанії

Інтернетизація як напрям цифровізації страхового ринку здійснюється за допомогою використання мережі Інтернет, нових виробничих технологій, технологій бездротового зв'язку та хмарних технологій у бізнес-процесах страхової компанії як із зовнішньою аудиторією – страхувальниками, так і з працівниками та страховими агентами. Найбільш поширений нині термін «Інтернет-страхування», який має більш вузький зміст і має на увазі продаж страхових послуг через Інтернет.

Інтернетизація страхової діяльності реалізується у страхових компаніях за допомогою не тільки Інтернет-продажу страхових послуг, а й збором інформації про страхувальників через Інтернет, а також врегулювання страхових випадків через Інтернет.

Чинниками, що сприяють розвитку інтернетизації страхового ринку, є:

– збільшення кількості користувачів Інтернету й осіб, які здійснюють операції Інтернет-комерції;

– поява законодавчих норм, що регулюють взаємодію страховика і страхувальника через Інтернет;

– більш висока рентабельність Інтернет-продажів страхових послуг і врегулювання страхових випадків через Інтернет;

– більш активне використання страховиками технологій Big Data, спрямованих на персоналізацію страхових послуг, їх пропозиція і врегулювання збитків.

Індивідуалізація економічних відносин (табл. 1.2), тобто відхід від масових стандартизованих продуктів на страховому ринку, проявляється в розробленні індивідуальної пропозиції щодо страхування (за тарифами, ризиками й іншим умовами) за допомогою використання великих баз даних, нових виробничих технологій та технологій бездротового зв'язку на основі отримання максимально широкого набору даних про страхувальника (у тому числі потенційного) й об'єкт страхування

Таблиця 1.2.

Технології індивідуалізації страхової пропозиції

Технологія індивідуалізації	Опис технології та її застосування
Big Data	Технологія обробки великих масивів даних із метою збору, аналізу, систематизації та використання для розроблення індивідуальних пропозицій страхувальникам
Інтернет-пристрої	Збір додаткової інформації про пристрої, що мають вихід в Інтернет та які виступають потенційними об'єктами страхування, для створення максимально безпечних умов життєдіяльності страхувальника
Пристрої збору показників (телематика, дистанційний збір показників життя та здоров'я)	Цілеспрямований віддалений збір додаткової інформації про об'єкти страхування для максимального зниження ризику під час страхування
Технології бездротового зв'язку	Використання системи online-позиціонування для отримання додаткових даних про страхувальника (застрахованого) для надання найбільш якісних послуг у галузі страхування
Збір інформації у віртуальній реальності	Аналіз інформації, яку страхувальник (застрахований) розміщує у мережі Інтернет та соціальних мережах, із метою виявлення потенційних загроз для надання найбільш якісних послуг у галузі страхування

Індивідуалізація страхової пропозиції має на увазі індивідуальну оцінку ризику за рахунок збільшення кількості інформації, яка збирається про страхувальника й об'єкт страхування, а також підготовку індивідуальної пропозиції на страхування за запитом страхувальника. Різні автоматизовані пристрої збору інформації про страхувальника (застрахованого) або об'єкт страхування, такі як телематика і телемедицина, дають змогу отримувати розширений список показників, необхідних для передконтрактної оцінки ризику [16; 17].

Після отримання необхідних показників страховик має можливість формувати індивідуальні умови за програмою страхування. Основними проблемами індивідуалізації на страховому ринку є: – недостатнє опрацювання ступеня впливу зібраних показників на ризик; – надмірна мінімізація ризику внаслідок більш точної оцінки, зниження розміру нетто-ставки істотно нижче рівня витрат страховика на укладення договору страхування; – наближення до неризикового договору страхування; – законність використання зібраних даних про страхувальника. Усвідомлення цієї проблематики стало причиною розроблення технологій страхування, що не припускають використання або значного обмеження участі комерційного страховика в процесі страхування. Під діджіталізацією на страховому ринку мається на увазі використання цифрових технологій (оцифровування) у внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесах страхової компанії.

Поряд із цим поняттям може застосовуватися термін «оцифровування бізнес-процесів». Найбільш часто в процесі діджіталізації можуть використовуватися нові виробничі технології і технології бездротового зв'язку. Нині до діджіталізації схильні в страхових компаніях такі бізнес-процеси, як бухгалтерський облік і звітність, оцінка ризиків страхувальника в процесі предстрахової дисципліни, продаж страхових послуг та врегулювання суперечок (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Діджіталізація бізнес-процесів у страхових організаціях

Бізнес-процес	Реалізація
Бухгалтерський облік	Програми автоматизації бухгалтерського обліку за допомогою використання нових виробничих технологій
Податкова та бухгалтерська звітність	Здача звітності без надання до відповідних органів влади паперових звітних форм за допомогою використання нових виробничих технологій і технологій бездротового зв'язку
Оцінка ризиків страхувальника	Використання телематики (попередня оцінка стилю водіння), датчиків здоров'я (попередня оцінка артеріального тиску, пульсу й інших показників) за допомогою використання нових виробничих технологій і технологій бездротового зв'язку
Продажі	Застосування блокчейна (включення страхових послуг у комплексні програми, розроблені на основі технології блокчейн); смарт-контракти (контракти укладені за допомогою технологій бездротового зв'язку); блокчейн-підключення до систем мікрострахування та/або взаємного страхування; мобільні додатки для смартфонів на основі використання нових виробничих технологій
Врегулювання суперечок	Використання мобільних додатків для смартфонів для подачі заяви про настання страхового випадку, фото пошкоджень, фото документів і т. д.; створення історії врегулювання на основі технології блокчейн; технологічні онлайн-комунікації із суміжними ринками для підтвердження страхових випадків; урегулювання страхових випадків із застосуванням цифрових технологій
Документообіг	Захист особистої інформації за технологією блокчейн; створення профілю клієнта для подальших угод на технології блокчейн; переклад документообігу, у тому числі зі страхувальником, в електронну форму; віддалений доступ страхових агентів

Багато в чому інтерес страхових компаній до діджіталізації страхового бізнесу буде визначатися ступенем розвитку блокчейн-технологій і можливістю їх використання в різних бізнес-процесах. Розподільні бази

даних у поєднанні зі смарт-договорами (договорами у «цифрі» в комп'ютерному виконанні) можуть використовуватися страховиками на етапі укладення договорів страхування, у тому числі під час продажу полісів, пов'язаних з іншими страховими послугами, а також на етапі врегулювання страхового випадку. Однак діджіталізації притаманні й деякі проблеми, а саме: – обмеженість і труднощі з масштабністю застосування цифрових технологій у зв'язку з необхідністю несення витрат на переоснащення IT-забезпечення страхової діяльності та перенавчання співробітників; – безпека, у тому числі щодо доступу до особистих даних; – конкуренція цифрових каналів з іншими каналами послуг страхових компаній; – необхідність перестроювання внутрішніх бізнес-процесів страхової компанії; – недостатня кількість кваліфікованих фахівців. Слід зазначити, що існує Мережа керівників страхових організацій (Insurance Governance Leadership Network (IGLN)) – глобальна організація, що об'єднує невиконавчих директорів низки найбільших страхових компаній Європи, Північної Америки та Азії. Завдяки цій Мережі у керівників страхових компаній по всьому світу є можливість обговорювати найважливіші питання, з якими стикається галузь. Цільовими користувачами Мережі є невиконавчі директори, однак до неї також входять вище керівництво компаній (особливо керівники, відповідальні за управління ризиками) і представники регулюючих органів, що здійснюють керівництво та нагляд за створенням надійних інститутів страхування. Тобто в українських страхових компаніях відбувається процес цифрового перетворення, який включає в себе: електронне страхування, Інтернет- і direct-продаж страхових послуг, Cybersecurity, мобільні сервіси й обслуговування online, авто матизація процесу виплат, технологія Blockchain, перетворення сайту страхової компанії на інструмент для комунікацій та продажів. Відбувається перехід на здачу звітності в режимі online перед регулятором Нацкомфінпослуг і в перспективі Національним банком України. Зауважено, що в умовах цифровізації економіки змінилися й потреби страхувальників, тому мета діяльності страхових компаній повинна

бути спрямована на задоволення цих потреб. Сучасні клієнти страхових компаній стали більш вимогливими: вони запитують більш детальну інформацію про страхові компанії і звикли, як і під час роботи з банками, очікувати online-послуги від страхових компаній. Сьогодні страхові компанії знаходяться в активній фазі процесу цифрових трансформацій. Для його успішної реалізації провідну роль має взяти на себе блок IT, оскільки цифрова трансформація можлива лише за наявності потужної, ініціативної та ефективної IT-служби. Блок IT може стати головним чинником та інструментом для вирішення завдань, що стоять сьогодні перед страховими компаніями, пов'язаних із переходом на цифрові технології. Для цього необхідний комплексний підхід до організації його діяльності. Для ефективної організації діяльності блоку IT недостатньо прийняття розрізнених заходів реактивного характеру. Розроблення цільової операційної моделі взаємодії між бізнес-підрозділами та IT-службою, що дає змогу сформувати гнучке інноваційне робоче середовище, вимагає комплексного підходу. Стратегія діяльності та організаційна структура блоку IT – це формування правильної організаційної структури та цільової операційної моделі блоку IT. Також слід зазначити про необхідність використання автоматизованих інформаційних системах для страхових компаній для більш ефективного впровадження змін; створення оптимальної IT-архітектури, що забезпечує розроблення ефективних рішень для підтримки бізнес-процесів страхової компанії. Таким чином, здійснення реорганізації і модифікації бізнес-процесів для інтеграції в них IT-інфраструктури дасть змогу збільшити швидкість господарських операцій, створити нові інформаційні канали, спростити процедури впровадження і розроблення нових продуктів. Розвиток нових технологій, стрімке збільшення кількості користувачів Інтернету сигналізують страховому бізнесу про можливості для розширення клієнтської аудиторії і побудови нового каналу – онлайн-продажів

Ефективне функціонування сучасного страхового ринку неможливе без використання цифрових технологій, адже вони створюють нові можливості для його розвитку. Багато українських страхових компаній вже усвідомили переваги цифрового страхування, оскільки впровадження цифрових інновацій на страховому ринку дозволяє страхувальникам зрозуміти, що вони працюють з компанією, яка використовує новітні інструменти та технології для надання найкращих послуг. Водночас цифровізація на страховому ринку допомагає страховикам краще виконувати свою роботу, прискорює ввведення нових продуктів на ринок, а страхувальникам - отримувати кращі умови та послуги страхування. Тому продовження цифрової трансформації страхової галузі є основним драйвером розвитку українського страхового ринку в найближчому майбутньому. Діджиталізація страхових бізнес-процесів стає ефективним важелем управління ризиками, який відповідає потребам усіх учасників страхового ринку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОБОТИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

2.1. Аналіз роботи страхового ринку України

Страховий ринок в Україні значно відстає від розвинених країн. Така ситуація пояснюється тим, що Україна – країна з економікою, що розвивається з такими проблемами, як низький рівень доходу населення, низький рівень розвитку бізнесу, низький рівень довіри населення до фінансових установ та нині агресія російської феднрації.

В Україні страхова діяльність регулюється Конституцією України, Міжнародними підписаними і ратифікованими угодами, Цивільним кодексом України, законами України «Про страхування», «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», «Про господарські товариства», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом» та іншими, а також постановами КМУ, нормативними актами (інструкції, методики, положення, накази), котрі приймаються відомствами виконавчої влади чи спеціального назначеного органу, що здійснює нагляд за страховою діяльністю, правилами та договорами страхування.

Для надійності страхових компаній на законодавчому рівні встановлюються вимоги, основними з яких є [3]: - встановлення мінімального розміру статутного фонду страхової компанії, яка займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, дорівнює сумі, еквівалентній 1 млн євро, а страхової компанії, яка займається страхуванням життя, – 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України; - впровадження маржі платоспроможності на рівні 18% від суми страхових премій та 26% – від виплат за попередні 12 місяців для ризикових видів страхування, а також 5% – від загальної величини резерву довготермінових

зобов'язань для страхування життя; - видача ліцензій компаніям, які відповідають вимогам і розділення ліцензування для страхування життя та ризикових видів; - надання права уповноваженому органу на проведення санації, ліквідації й реорганізації страхових компаній та інші. Законодавче регулювання страхової діяльності має велике значення, адже це передусім боротьба держави за «моральну безпеку» громадян. Аналіз функціонування страхового ринку в Україні показує, що частка страхових платежів з особистого страхування дорівнює 16,8%, що є досить малим, адже в США і країнах Західної Європи цей показник сягає близько 60%, у Великобританії – 70%, у Японії – 80%, середнє значення по світу становить 58%.

Важливим є показник щільності страхування, який показує скільки одна особа витрачає грошей на страхування. Українець у середньому витрачає 65, 4 дол. США, тоді, як в Польщі він знаходиться на рівні 140 дол. США, Японії – 6 тис. дол. США, Німеччині – 1482 дол. США. Розвиненим вважається страховий ринок, якщо показник щільності страхування є більшим 140 дол. США. Цей показник в Україні є вдвічі меншим від нормального мінімального, тобто страховий ринок не є розвиненим.

У 2022 р. частка валових страхових премій до ВВП становила 1,3%. Цей показник зменшився на 0,1 в. п. порівняно з 2018 роком. Частка чистих страхових премій до ВВП не змінилася, залишаючись на рівні 1,0%. Причиною такої незначної частки страхових платежів з особистого страхування є як ментальні особливості населення, рівень доходів населення, який залежить від економічної ситуації в країні, так і прозорість та чесність страховиків.

Для отримання повніших даних проаналізуємо основні дані розвитку страхових компаній на страховому ринку України (таблиця 2.1).

Аналіз даних функціонування страхового ринку в Україні, наведених в таблиці 1.1 показує, що загальна кількість страхових компаній в Україні за період 2018–2022 рр. скоротилася з 361 СК до 233 СК.

Таблиця 2.1

Динаміка розвитку страхових компаній в Україні

Назва показника	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Кількість страхових компаній, од., у тому числі:	361	310	294	281	233
СК «life»	49	39	33	30	23
СК «non-life»	312	271	261	251	210
Валові страхові премії, млн грн. з них:	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	53001,2
від страхувальників – фізичних осіб	-	13 220,00	15 555,6	18 431,0	21 632,0
від юридичних осіб	-	12 879,60	12 937,7	17 348,1	19 034,8
від перестрахувальників	9 911,30	9 070,70	14 938,5	13 588,4	12 334,4
Валові страхові виплати, млн грн.	8100,5	8839,5	10536,8	12 863,4	14338,3
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	109106,8	61272,8	70658,2	77495,0	80 271,1
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	93 322,5	118198,4	114824,7	123582,5	116 652,6
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2)), млн грн.	60 729,1	56075,6	57381,0	63493,	63 866,8
Величина страхових резервів, млн грн.	18376,3	20936,7	22864,4	26975,6	29 558,8

Динаміка страхових компаній в Україні наведена на рис. 2.1

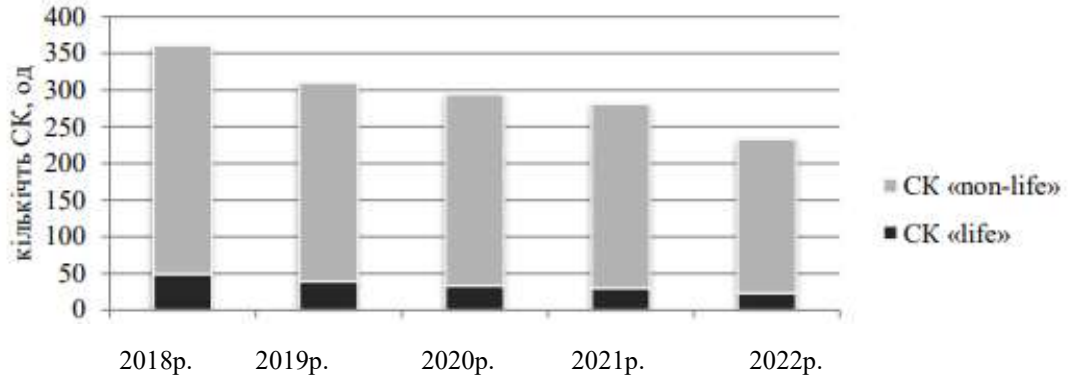

Рис. 2.1. Динаміка кількості страхових компаній в Україні

Також тенденція є і за видами страхових компаній, тобто спостерігається скорочення як СК «life», так і СК «non-life». Така тенденція є причиною як регулюючої політики державних органів влади, які встановлюють вимоги до страхових компаній для їх надійності й захисту клієнтів, так і складною економічною ситуацією, яка склалася в Україні за останні роки. Валові страхові премії за період з 2018 по 2021 рр. зросли на 23265,2 тис грн. У 2022 р. вони становили 53001,2 тис грн. Тобто спостерігається позитивна тенденція даного показника (рис. 2.2).

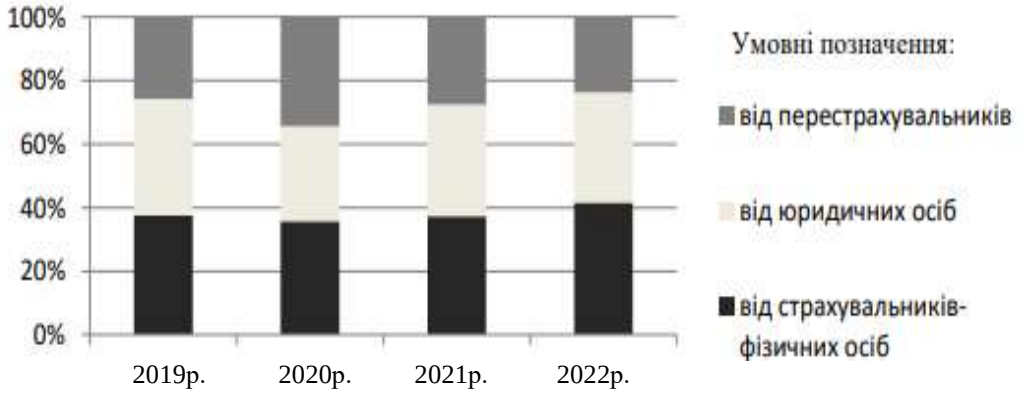

Рис.2.2. Динаміка величини страхових премій в Україні, у тому числі від страхувальників – фізичних осіб, юридичних осіб та перестрахувальників

Таку тенденцію спричинило збільшення надходжень страхових премій саме від страхувальників – фізичних осіб та юридичних осіб. Щодо страхових премій від перестрахувальників, то зростання їх величини відбулося лише в 2019 р.

Тобто страховики інтенсивніше використовували перестрахування як спосіб підвищення своєї надійності для клієнтів. Але загалом тенденція даного показника була негативною. Аналіз структури валових страхових премій (рис.2.3) показує, що за 2019– 2022 рр. найзначнішу частку становлять премії від фізичних осіб. Тобто найактивніше страхування використовує населення. Юридичні особи також досить активно страхують свої ризики. Це забезпечує стабільність виробництва, гарантію отримання прибутку при настанні ситуацій несприятливого характеру. Частка страхових

премій від перестрахувальників свідчить, що страхові компанії в Україні активно використовують перестрахування в своїй діяльності як спосіб зниження свого ризику.

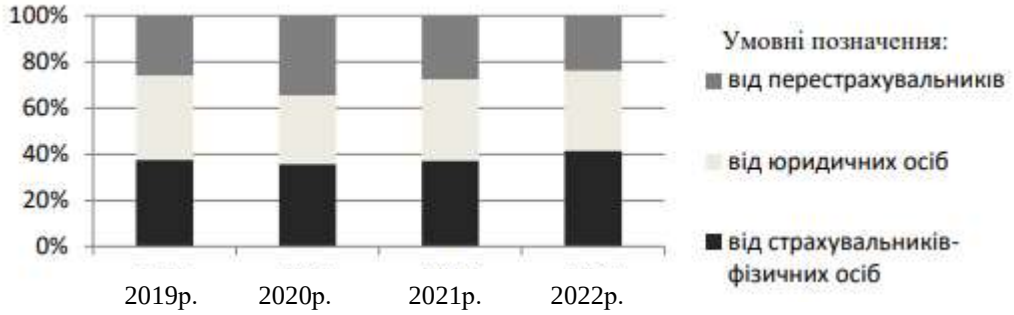

Рис.2.3. Динаміка структури величини страхових премій в Україні, у тому числі від страхувальників – фізичних осіб, юридичних осіб та перестрахувальників

Валові страхові виплати впродовж аналізованого періоду зростають (рис. 2.4). Таке явище є причиною збільшення валових страхових премій, збільшення кількості настання страхових випадків, які є причиною укладання договору страхування. Це ще раз доводить важливість страхування як способу зниження ризику.

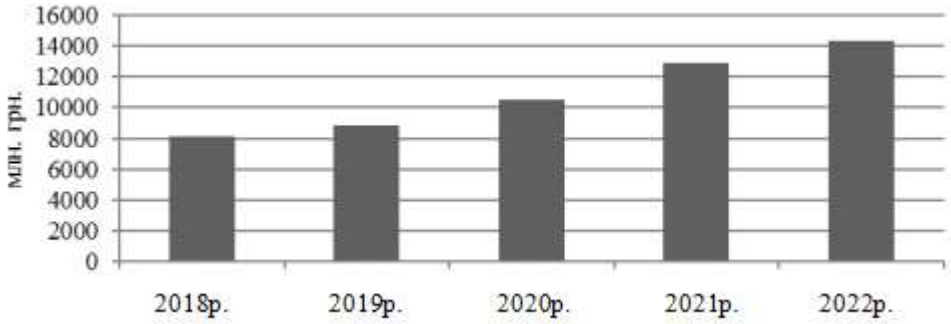

Рис.2.4. Динаміка страхових виплат СК в Україні

Аналізуючи співвідношення валових страхових виплат до валових страхових премій, можна сказати, що їх частка досить мала і в середньому за 2019–2022 роки становить 26%. Тобто можна стверджувати, що 74% страхових премій залишаються у розпорядженні страховиків, що дозволяє не тільки покривати витрати на страхову діяльність, але й дає можливість

інвестувати значні суми коштів для примноження свого доходу. Саме тому страховий ринок вважається найбільш капіталізованим у порівнянні з іншими на фінансовому ринку. Про це також свідчить величина загальних активів страховиків. Графічна інтерпретація кількості страхових договорів, у тому числі з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті та інших наведена на рис. 2.5.

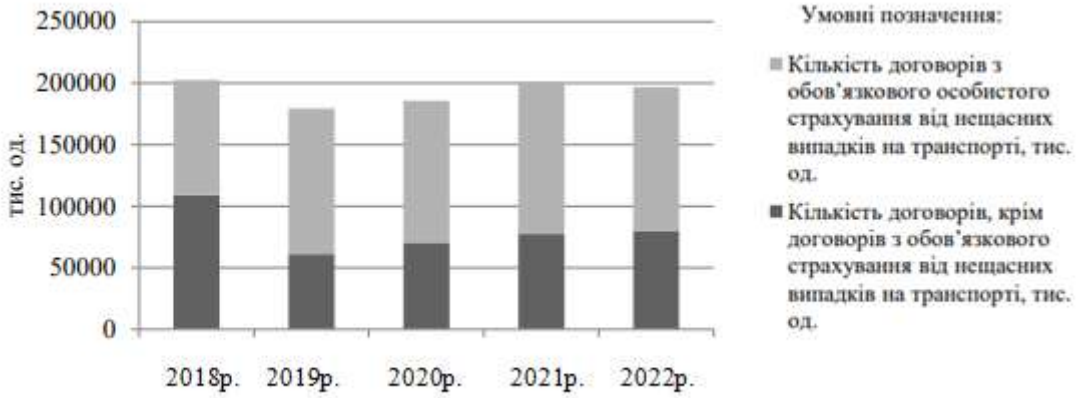

Рис.2.5. Динаміка кількості страхових договорів, у тому числі з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті та інших

З рис. 2.5 бачимо, що основну частку договорів страхування становлять договори з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті. Частка інших договорів є менша. Лише у 2015 році вона перевищувала кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті. Зазначена ситуація є досить негативним явищем, адже свідчить, що страхування в жителів України не викликає достатньої довіри, щоб стати одним із способів мінімізації ризику. Причина – є ненадійність страхових компаній, махінації, які дозволяють їм не виплачувати страхові виплати при настанні страхового випадку та неефективна інвестиційна діяльність, що може призвести до банкрутства страхової компанії. Загальні активи страхових компаній (згідно з формою 1 (П(С)БО 2)) за 2018– 2022 рр. мають тенденцію до зростання, хоча у 2019 році відбулося скорочення. Причиною може бути те, що деякі СК

збанкрутували. Протягом періоду зростає величина страхових резервів. Тобто, страховики збільшують страхові резерви, щоб уникнути ситуацій, які можуть призвести до банкрутства, тобто збільшують свою платоспроможність і надійність. Така ситуація є позитивною, оскільки спричинена збільшенням валових премій і виплат. Отож, основним фактором, що впливає на ринок страхування і забезпечує його стабільність, є контроль заходів, що підвищує рівень страхової культури населення та надійність страхових компаній. Такі заходи збільшать попит на страхові послуги, страховики будуть зацікавленні робити свою справу якісніше, що призведе до стабілізації фінансового ринку. Такого ефекту можна досягти у випадку, якщо держава і страхові компанії будуть діяти скоординовано. Тобто держава забезпечуватиме страховий ринок нормативною базою з необтяжливим наглядом, а страховики чесно й сумлінно виконуватимуть свою роботу

2.2. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки

Формування сучасної світової економіки базується на інтенсивному впровадженні інноваційних моделей розвитку національних економічних систем у розвинутих країнах світу. Особливого поширення інноваційні рішення набувають у фінансовому секторі, що зумовлене розвитком цифрових технологій, високим рівнем клієнтоорієнтованості фінансових послуг, систематичною зміною чинників попиту на такі послуги та структури їх пропозиції, високим рівнем конкуренції на фінансовому ринку тощо. За таких тенденцій інноваційний підхід у вітчизняному страхуванні є необхідним завданням успішності страхового бізнесу, вирішення якого дозволяє розширити можливості надання страхових послуг, підвищити їх якість і адресність. Зазначене підтверджує необхідність формування сучасної

інноваційної інфраструктури та впровадження інноваційних страхових продуктів як умови забезпечення конкурентоздатності страхових компаній.

Розвиток страхових технологій можна умовно поділити на декілька етапів. На першому, так званому «паперовому», етапі були відсутні ознаки цифровізації страхових відносин, адже весь документообіг відбувався на паперових носіях інформації. Другий етап характеризується впровадженням перших цифрових технологій, а саме: появою основних систем запису інформації й автоматизації діяльності. Третьому етапу притаманні ознаки базисної цифровізації, що обумовлено реалізацією страхових послуг через вебсайти, служби онлайн-підтримки, цифрового маркетингу, електронного листування з бізнес-партнерами. Четвертий етап є етапом активної цифровізації, який характеризується використанням телеметрії на основі страхування, віртуальних агентів, інтегрованої партнерської мережі. Сучасний, п’ятий етап, передбачає прогресивну цифровізацію страхових відносин, що супроводжується появою «продажів в один клік», відмовою від паперових носіїв інформації. На цьому етапі тренди цифровізації передбачають істотну зміну традиційних бізнес-процесів страховика внаслідок необхідності електронної трансформації страхових продуктів, розширення можливостей використання онлайн-сервісів для сплати страхових премій, застосування даних "connecting things", реального використання "big data", використання ботів у процесах поточного обслуговування договорів страхування та врегулювання збитків. До бізнес-процесів страховика, які найбільш схильні до процесів цифровізації, можна віднести продаж страхових продуктів, врегулювання страхових претензій, ведення бухгалтерського та податкового обліку, андеррайтинг ризику, документообіг (рис. 2.6)

Рис. 2.6. Інструменти цифровізації ключових бізнес-процесів страхових компаній

Як стверджує консалтингове агентство Novarica, «…наразі від 15 до 25% страховиків, залежно від сегмента, збільшують інвестиції в технології великих даних, штучний інтелект, машинне навчання, аналітику неструктурованого тексту, сенсори і дрони. Хмарні процеси забезпечують доступ до новітніх технологій при одночасному зниженні витрат» [4].

За таких тенденцій щорічно спостерігається збільшення обсягів інвестицій у розвиток InsurTech, про що свідчить позитивна динаміка глобальних інвестицій у технологічні інновації у світовому масштабі. Так, за результатами 2020 р. зафіксовано максимальні значення показників розвитку InsurTech: світові інвестиції в їх фінансування склали 7,1 млрд дол. США, а кількість угод щодо впровадження страхових технологій зросла до 377 одиниць (рис. 2.7).

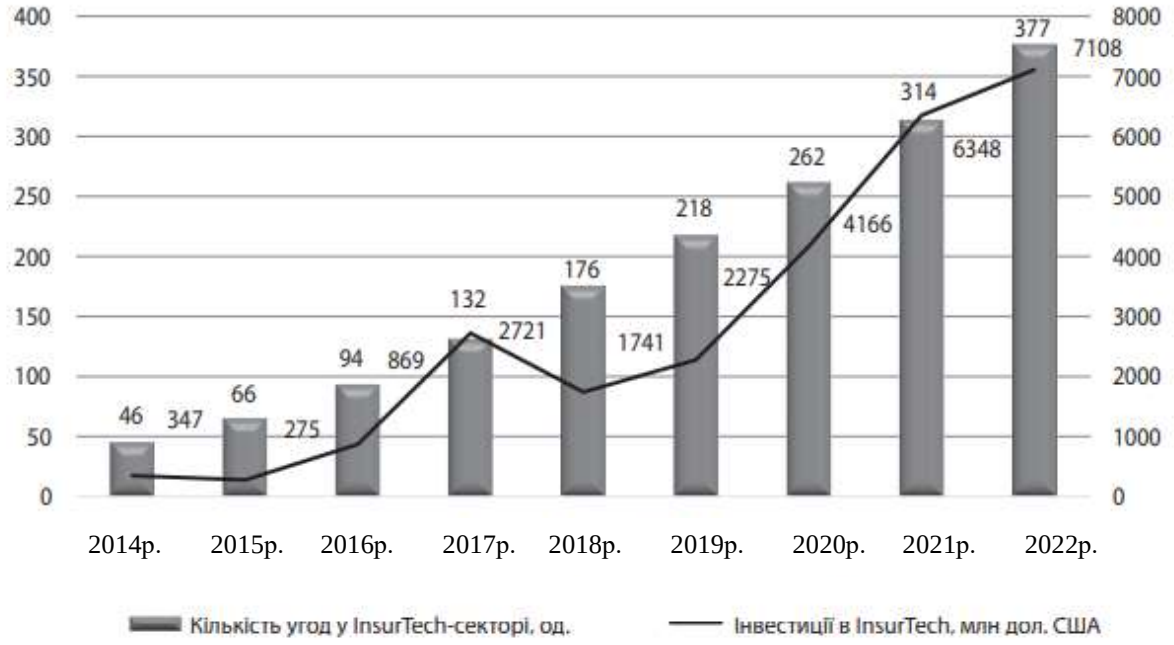

Рис. 2.7. Обсяги світових інвестицій та укладених угод у секторі InsurTech

Протягом аналізованого періоду обсяги фінансування збільшилися більш, ніж у 20 разів, а щорічна кількість укладених угод зросла на 331 одиницю. При цьому в часових проміжках 2014–2015 рр. і 2017– 2018 рр. можна спостерігати зменшення обсягів інвестування у InsurTech, що зумовлено наявністю так званих «точок біфуркації», під час яких мали місце найсуттєвіші спади розвитку страхового ринку. Як відомо, вченими виявлено чинники, якими обумовлені біфуркаційні коливання. Зокрема, першою точкою біфуркації є фінансово-економічна криза 2008–2009 рр., що супроводжувалася незбалансованістю тарифів на послуги та інфляцією, політичними кризами, зменшенням населення.

Наступна біфуркаційна точка зафіксована у 2012 р., яка спричинена зростанням тарифів на страхові послуги, зниженням довіри до діяльності страхових компаній та, як наслідок, зменшенням попиту населення на страхові послуги. Причинами третьої точки біфуркації у 2015 р. можна вважати зменшення доходів населення, повільне впровадження страховими

компаніями інноваційних передових технологій, недостатня захищеність інформації та недоступність до якісного Інтернету на визначених територіях. Отже, у 2017 р. спостерігається різкий спад обсягів світових інвестицій у InsurTech та їх швидке відновлення у 2018 р., який вважається роком рекордних досягнень у сфері FinTech-інвестицій. У 2019 р. спостерігаємо наступну точку біфуркації, яка насамперед була спричинена карантинними обмеженнями, викликаними пандемією COVID-19. Одним з варіантів подолання таких негативних коливань є впровадження та використання цифрових технологій, які дозволять забезпечити збереження клієнтоорієнтованості та прибутковості страхового бізнесу. За таких тенденцій тільки у 4 кварталі 2022 р. у розвиток InsurTech залучено 2,1 млрд дол. США шляхом 103 укладених угод (рис. 2.8).

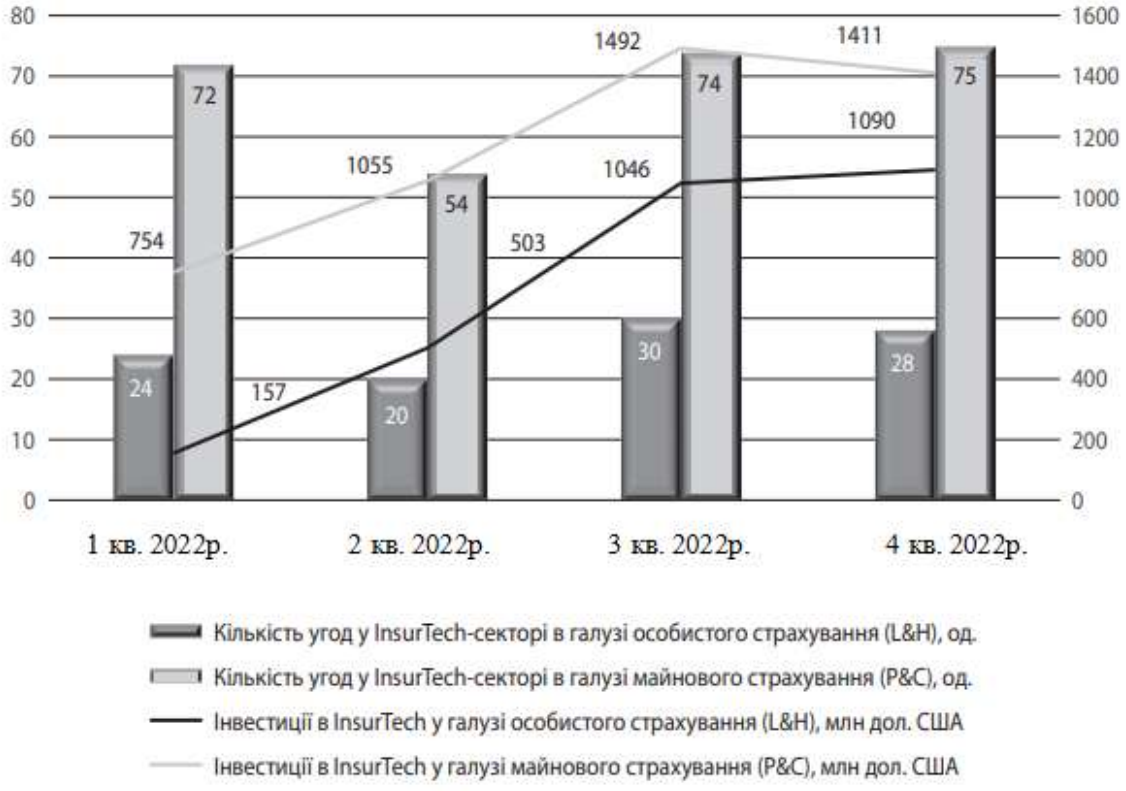

Рис. 2.8. Обсяги світових інвестицій та укладених угод у секторі InsurTech за галузями страхування

При цьому, лідером залучення інвестицій в процеси інноватизації є галузь майнового страхування, яка акумулювала 53% загального обсягу фінансування та уклала 63% угод.

Галузь особистого страхування займає друге місце за даними показниками, зберігаючи при цьому високі обсяги фінансування та позитивні тенденції впровадження страхових технологій (рис. 2.9).

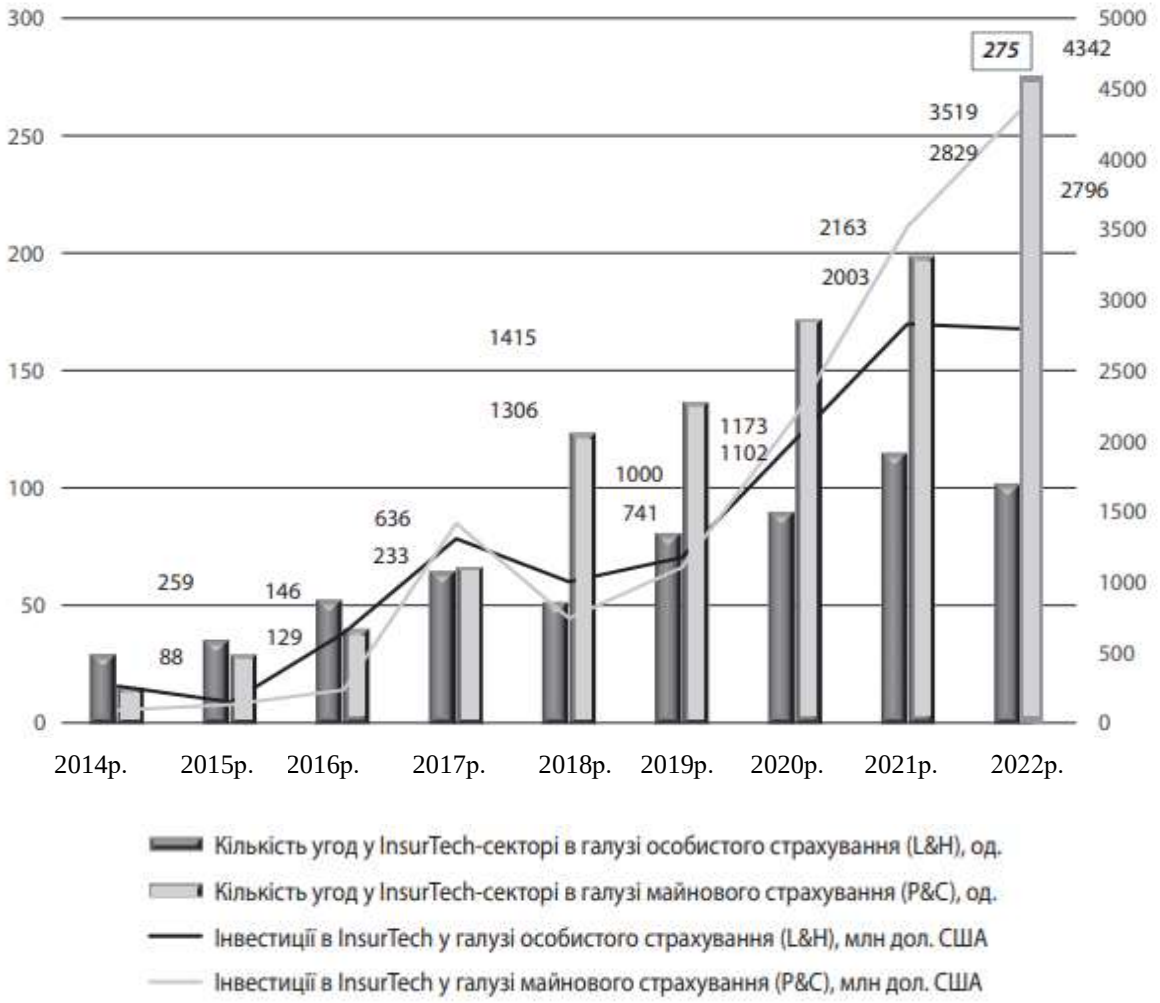

Рис. 2.9. Обсяги світових інвестицій та укладених угод у секторі InsurTech за галузями страхування

Експерти вважають, що галузь InsurTech є, безумовно, привабливою для інвесторів, адже за період 2014–2022 рр. у розвиток InsurTech було акумульовано 12,1 млрд дол. США. 2022 р. є періодом усвідомлення значення та ролі впровадження цифрових технологій у страхову галузь, визнання цінності вектора цифровізації страхового бізнесу та глобальних

інвестицій у розвиток InsurTech з найвищими зафіксованими значеннями. Аналітики прогнозують подальший щорічний приріст аналізованих показників мінімум на 10% у період 2022–2025 рр.

Масштабна цифрова трансформація як домінантна тенденція економічного розвитку країн світу приводить до зміни поведінки споживачів та посилення глобальної конкуренції. Ключовими складовими цифрової трансформації в усіх сферах економічної діяльності є: безперервність, інноваційність, збільшення продуктивності праці та конкурентоспроможності, що сприяє впровадженню цифрових технологій, нових бізнес-моделей ведення бізнесу та корпоративних стратегій. Зазначені перетворення стимулюють процес інноватизації страхового бізнесу, що супроводжується оптимізацією бізнес-процесів шляхом їх цифрової модернізації, зміною підходів до ризик-менеджменту, корпоративної культури та зовнішніх комунікації [10].

Зокрема, впровадження та використання цифрових технологій у бізнес-процеси страховиків сприяє підвищенню клієнтоорієнтованості, економічної ефективності й операційної досконалості страхового бізнесу. Враховуючи вищевикладене, варто зазначити, що успішний розвиток страхового ринку в Україні на засадах цифровізації є можливим за умови формування нової моделі його регулювання шляхом побудови сучасного формату відносин між стейкхолдерами з урахуванням особливостей функціонування світових практик ведення страхового бізнесу та вітчизняних страховиків. Пріоритетні завдання формування такої моделі закладено в низці документів, в яких окреслено стратегічні засади економічного розвитку в умовах цифрового суспільства, а саме: Концепція розвитку цифрових компетентностей і затвердження плану заходів з її реалізації [3], Цифрова адженда України – 2020 (проєкт) [7], Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [6], Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні» [1] тощо. Вивчення змісту зазначених документів дозволяє констатувати, що

цифровізація є вимушеним трендом сьогодення та ключовою рушійною силою розвитку фінансового сектора.

З огляду на наявні тенденції інноватизації страхового бізнесу у світовому масштабі, варто зазначити, що такий процес на вітчизняному страхового ринку має бути не просто реакцією на еволюційне розгортання інноваційної моделі розвитку, а й сучасною парадигмою та прогресивним напрямом забезпечення його стійкості та конкурентоспроможності. Підвищення інноваційної активності суб'єктів страхового бізнесу в Україні є пріоритетним завданням позитивної динаміки його кількісних та якісних характеристик, що зумовлено низкою внутрішніх і зовнішніх об'єктивних підстав [2].

Як відомо, останнім часом в Україні приділяється багато уваги розвитку інноваційної діяльності, а саме: формується законодавча база, здійснюється податкове стимулювання для підвищення інноваційного розвитку бізнесу, створюються «інноваційні точки розвитку», проводяться наукові семінари та конференції з обміну досвідом розвитку сектора InsurTech тощо. Однак більшість з прийнятих заходів, спрямованих на підвищення інноваційної активності, характеризується недосконалістю, складним застосуванням на практиці, що не орієнтує на результат, не приводить до очікуваного ефекту та вимагає значних витрат. Підтвердженням цього є повільні темпи впровадження інновацій вітчизняними страховими компаніями в напрямку цифровізації ключових бізнес-процесів, їх низька конкурентоздатність і, як результат, – монополізація українського страхового ринку іноземними страховиками. З огляду на це можна виділити низку факторів, які стимулюють і гальмують інноваційну активність вітчизняних страховиків (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Фактори інноваційної активності страхових компаній в Україні

Група факторів	Фактори, що стимулюють інноваційну активність страховиків	Фактори, що гальмують інноваційну активність страховиків
Економічні	Зміна споживчого попиту, збільшення рентабельності, збільшення рівня конкурентоспроможності, зростання вартості компанії	Тривалий період окупності інноваційних проєктів, нестача коштів для фінансування, невигідні умови кредитування
Технологічні	Науково-технічні інновації, великий ступінь зносу обладнання	Проблематичність доступу до науково-технічних досягнень, домінування класичних методів ведення бізнесу, відсутність резервних потужностей
Організаційно-управлінські	Гнучкість організаційної структури, підвищення кваліфікації персоналу, використання матричної структури та децентралізація управління, впровадження принципів проєктного управління	Консервативність та інертність менеджерів усіх рівнів, стала організаційна структура компанії, орієнтованість на сформовані ринки, надмірна централізація функцій управління, нестача кваліфікованих кадрів
Правові	Заохочувальні законодавчі заходи, державна підтримка розвитку інноваційної моделі національної економіки	Недосконалість інституційного забезпечення та законодавства, обмежена кількість державних програм підтримки інновацій
Соціально-культурні	Широкий попит на цифрові послуги, моральне заохочення учасників інноваційного процесу, забезпечення можливостей професійного зростання	Зниження креативної складової в діяльності, прагнення уникнення нових ризиків, ризик невизначеності та зміни статусу

Отже, узагальнення проблем і слабких місць, які є актуальними та перешкоджають бажаним темпам інноватизації страхового бізнесу в умовах цифрової економіки, можна навести в матриці SWOT-аналізу доцільності впровадження InsurTech (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

SWOT-аналіз доцільності впровадження InsurTech

Переваги (Strengths)	Недоліки (Weakness)
– оптимізація ключових бізнес-процесів; – розширення каналів комунікацій та широке охоплення цільової аудиторії; – зручність та оперативність організації страхових відносин; – зростання інвестиційної привабливості страхового бізнесу; – зниження випадків страхового шахрайства; – підвищення ефективності тарифної політики страховиків; – підвищення ефективності управління ліквідністю страхових операцій	– висока вартість IT-технологій; – недосконале інституційне та нормативно-правове забезпечення; – низька інноваційна активність вітчизняних страховиків; – недостатність кваліфікованих IT-фахівців; – низький рівень кібербезпеки; – відсутність прямої комунікації між суб'єктами страхових відносин; – невідповідність бізнес-моделей ведення страхового бізнесу
Можливості (Opportunities)	**Ризики (Threats)**
– інтеграція у світовий страховий простір; – збільшення обсягів страхових операцій і капіталізації страхового ринку; – поява альтернативних каналів продажу страхових послуг; – забезпечення конкурентних переваг вітчизняних страховиків; – розширення асортименту страхових продуктів; – підвищення досконалості страхового бізнесу	– зростання волатильності страхового ринку; – негативні коливання показників, ефективності надання страхових послуг; – низькі обсяги зовнішнього інвестування інновацій; – підвищення плинності кадрів; – низькій рівень цифрової грамотності населення; – посилення загроз операційного та технологічного характеру

Тож, актуальні тенденції розвитку цифрової економіки вимагають створення нової бізнес-архітектури для розширення співробітництва в галузі стійких інновацій, застосування нових управлінських підходів до їх впровадження, швидкої адаптації до сучасних запитів успішного ведення бізнесу. З огляду на це, впровадження інновацій і розвиток страхування на засадах цифровізації наразі мають вирішальне значення для страховика майбутнього, що є своєчасним процесом, а саме: каталізатором стратегічного розвитку страхового бізнесу, підвищення якості страхових продуктів та успішної діяльності в умовах все більш орієнтованого на клієнта фінансового сектора.

РОЗДІЛ ІІІ. РОЗВИТОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Активний розвиток цифрової інформатизації суспільства ставить перед страховими компаніями якісно нові завдання щодо організації та впровадження інноваційних рішень у сфері надання послуг у режимі онлайн. Нині у світі сформувалася глобальна мережа фінансових та страхових технологій, орієнтованих на підвищення сервісу, якості та доступності різноманітних послуг.

У вересні 2020 р. Єврокомісія прийняла нову Стратегію цифрових фінансів та визначила єдині правила та нагляд за страховиками. У зазначеній Стратегії окреслено такі основні пріоритети, як усунення фрагментації на єдиному цифровому ринку, адаптація нормативно-правової бази ЄС для сприяння цифровим інноваціям та фінансуванню на основі даних і усунення проблем та ризиків, пов’язаних із цифровою трансформацією, підвищення цифрової операційної стійкості фінансової системи [4].

Розроблення та використання сучасних цифрових технологій у галузі страхування об’єднується поняттям InsurTech та розглядається як «сфера FinTech, у якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності». Для страхового ринку зазначені технології – це, передусім, можливості щодо збільшення доданої вартості на послуги, оптимізації трансакційних витрат, удосконалення бізнес-процесів, підвищення рівня безпеки і кібербезпеки в організації та проведенні страхової діяльності. Інструменти цифровізації ключових бізнес-процесів страхових компаній представлені на рис. 3.1. Найпоширеніші FinTechтехнології, що застосовуються на страховому ринку, висвітлено в таблиці 3.1 [4].

Рис. 3.1. Інструменти цифровізації ключових бізнес-процесів страхових компаній

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика інноваційних інструментів FinTech на ринку страхових послуг

FinTechтехнології на страховому ринку	Змістовна характеристика FinTech-технологій та їхній вплив на розвиток страхового ринку
Автоматизований андерайтинг	За допомогою комплексу андерайтингових заходів здійснюється ідентифікація, оцінювання та прийняття рішення про доцільність страхування ризиків у режимі реального часу
IOT – технологія на ринку страхових послуг	Цінність даної технології полягає у її здатності оперативно відстежувати зміни споживацького попиту, моделювати розмір страхових тарифів залежно від імовірності настання страхових ризиків
Технологія Big Data	Дана технологія заснована на обробці великого масиву статистичних даних, дає змогу своєчасно встановлювати факт настання страхової події, проводити розрахунок величини збитків, а також виплату страхового відшкодування у межах договірних зобов'язань
Блокчейн у страхуванні	Вагомість даної технології для сфери страхування зумовлена можливостями економії часу на обслуговуванні договорів страхування, оптимізації бізнес-процесів страховика, зниження ризиків фінансових і страхових операцій, пришвидшення обміну інформацією між стейкхолдерами ринку тощо

Представлені FinTechтехнології свідчать, що на ринку страхових послуг здійснюється поступове впровадження інноваційних управлінських рішень на всіх етапах взаємовідносин між учасниками страхового процесу. Починаючи від андерайтингу ризиків та закінчуючи виплатою страхових сум і відшкодувань, страхові компанії мають у своєму розпорядженні цифровий інструментарій для найширшого задоволення потенційних страхувальників у страховому захисті.

Із позиції стратегічного маркетингу використання таких інструментів сприятиме формуванню нових страхових продуктів, розширенню їх

асортименту та каналів їх дистрибуції; налагодженню комунікаційних зв'язків між стейкхолдерами ринку; збільшенню кількості потенційних страхувальників; спрощенню механізму врегулювання страхових виплат тощо.

Натомість існують певні загрози, пов'язані з неналежним захистом персональних даних і прав споживачів страхових послуг, недостатнім рівнем знань в операторів фінансових технологій щодо функціонування страхового ринку, але з набуттям практичного досвіду у стейкхолдерів страхового ринку щодо використання цифрових технологій зазначені проблеми поступово розв'язуватимуться.

Більшість з прийнятих заходів, спрямованих на підвищення інноваційної активності, характеризується недосконалістю, складним застосуванням на практиці, що не орієнтує на результат, не призводить до очікуваного ефекту та вимагає значних витрат. Підтвердженням цього є повільні темпи впровадження інновацій вітчизняними страховими компаніями в напрямку цифровізації ключових бізнес-процесів, їх низька конкурентоздатність і, як результат, монополізація українського страхового ринку іноземними страховиками.

Серед інноваційних розробок, які розвиваються на глобальному страховому ринку доцільно виділити такі [7, с. 27]:

1) Flock — програма для страхування та безпеки дронів, яка надає досконалі показники ризику польоту дронів в режимі реального часу;

2) Lazarus AI — покращує шанси на раннє виявлення раку шийки матки, та яєчників завдяки даним штучного інтелекту, що дозволить знизити смертність від раку з нинішніх 40% до 4%;

3) Atestiv — це стартап, який займається боротьбою з шахрайством, здійснюючи перевірку достовірності фотографій та відео під час розслідування страхових випадків;

4) Zesty AI — стартап, який використовує потужність штучного інтелекту для трансформації індустрії майнового страхування. Страховики та

перестраховики використовують Zesty, з метою точнішої фіксації ризиків та надання кращих страхових полісів своїм клієнтам.

Страховий ринок України також змінюються завдяки впровадженню штучного інтелекту та автоматизованих систем, що сприяє появі нових можливостей для розвитку. Зокрема, спостерігається широке використання цифрових продуктів страховими компаніями, тобто відбувається подальша цифровізація страхового ринку.

Очікуваними драйверами зростання вітчизняного страхового ринку в найближчій перспективі можуть стати: підвищення якості обслуговування клієнтів; персоналізація страхових продуктів; збільшення онлайн-доступності страхових продуктів; внесення змін до нормативних актів; впровадження нових продуктів на ринок.

Водночас для вдосконалення страхового ринку слід усунути існуючі диспропорції на страховому ринку, зокрема, розвивати регіональні ринки та подолати регіональні дисбаланси. Певною мірою цього можна досягти за допомогою цифровізації, яка дозволить оформити страховий поліс незалежно від місця розташування застрахованої особи. Відсутність цифрових платформ онлайн-вибору програми страхування ускладнюють прийняття страхувальниками обгрунтованих рішень щодо передачі ризику страховим компаніям.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження особливостей розвитку страхового ринку України свідчать, що він знаходиться на етапі формування та адаптації до вимог світового страхового ринку, а також до сучасних глобалізаційних викликів, що пов’язані із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та становленням цифрової економіки.

З метою покращання ситуації на вітчизняному страховому ринку та втримання конкурентних позицій страхові компанії повинні активно використовувати європейський та світовий досвід, впроваджувати та змінювати моделі страхового функціонування, інтенсивно впроваджувати інноваційні технології у страхову діяльність. Використання на практиці нових технологій та моделей управління дозволить підвищити ефективність надання страхових послуг, вимагатиме від страхових компаній розробки нових страхових продуктів із врахуванням індивідуальних побажань клієнтів, а також сприятиме розширенню сфери використання страхування як методу передачі ризику в комплексній системі ризик-менеджменту, а також забезпечить створення унікальних конкурентних переваг для тих страхових компаній, які здатні впроваджувати інноваційні цифрові технології відповідно до індивідуалізованих запитів клієнтів.

Використання InsurTech має як сильні, так і слабкі сторони; існують певні загрози (відсутність логічного людського нагляду за операціями, невизначеність у законодавстві, скорочення персоналу страхових компаній), однак при цьому створюють можливості щодо мінімізації адміністративних витрат, автоматизації більшості бізнес-процесів, розширення асортименту страхових продуктів, попередження шахрайства, тощо. Це, в свою чергу, сприятиме ефективній інтеграції України у світовий фінансовий простір. Обґрунтовано, що страховим компаніям, як суб’єктам підприємництва, що надають фінансові послуги, необхідним є проведення організаційних та технічних заходів із захисту даних (інформації) про споживачів,

інфраструктуру, прикладні програми, пристрої тощо з урахуванням особливостей інноваційних технологій, які використовують страхові компанії. Потенційними наслідками ураження таких елементів страхових компаній як бізнес-процеси, репутація, вартість бізнесу і інші призводить до компрометації компанії, некоректної роботи, втрати контролю над системами, крадіжки конфіденційних даних тощо, що, в свою чергу, може призвести до прямих або прихованих витрат

Список використаних джерел

1. Агрес О. Інноваційний розвиток страхової діяльності як один із методів зростання її ефективності. Аграрна економіка. 2022. Т. 15, № 1—2. С. 26—34.

2. Баранов А. Л., Баранова О. В. Деякі особливості державного регулювання страхового ринку України в умовах воєнного стану. Фінанси України. 2022. № 7. С. 95—114.

3. Болдырев Б.М. Телемедицина в страховании. Страховое дело. 2017. № 6(291). С. 35–45. 17. Якушин А.Б. Страховая телематика и ее роль в развитии рынка добровольного страхования Российской Федерации. Страховое дело. 2016. № 5. С. 25–29.

4. Василенко Н.В., Линьков А.Я. Цифровая экономика: потребитель vs наемный работник. Цифровая экономика и «Индустрия 4.0»: проблемы и перспективы: труды научно-практической конференции с международным участием. Санкт-Петербург, 2017. С. 34–40.

5. Галущак В. В. Інновації як чинник підвищення ефективності страхової діяльності. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 46(2). С. 53—58.

6. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП. Новини економіки. 2017. 8 вересня. URL: https://news.finance.ua/ua/news/-/410078/tsyfrovaekonomika-zdatna-strimko-pidvyshhyty-vvp-grojsman (дата звернення: 25.11.2018).

7. Добрынин А.П., Черных К.Ю. Куприяновский В.П. и др. Цифровая экономика – различные пути к эффективному применению технологий (BIM, PLM, CAD, ЮТ, Smart City, BIG DATA и другие). International Journal of Open Information Technologies scholar. 2016. № 1, vol. 4. P. 4–10.

8. Єгоричева С. Б., Таранець Б. В. Інноваційний розвиток українського страхового ринку. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 3. С. 66-72.

9. Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Малашенко Ю. А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 102–106.

10. Катасонов В. Цифровая экономика – светлое будущее человечества или биржевой пузырь? Фонд стратегической культуры. URL: http://www.fondsk.ru/ news/2017/01/08/cifrovaja-ekonomika-svetloebuduscheechelovechestva-ili-birzhevoj-puzyr-43346.html (дата обращения: 25.11.2018).

11. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: Розпорядження Кабінету міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennyakoncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstvaukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planuzahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi (дата звернення: 25.11.2018).

12. Краус Н.М. Інституціоналізація інноваційної економіки: глобальні та національні тенденції: автореф. дис. … докт. економ. наук: 08.00.01. Київ, 2017. 40 с.

13. Криворучко О.С., Краус Н.М. Імперативи формування та домінанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.: зб. наук. пр. за матеріалами III міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 листопада 2017 р.). Київ, 2017. С. 681–685.

14. Кулина Г., Фаріон Я. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. Світ фінансів. 2017. № 3(52). С. 48–59.

15. Луценко А. С., Власюк С. А. Використання технології «blockchain» в агрострахуванні. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (14 червня 2023 р., м. Хмельницький – м. Херсон). Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. 292.

16. Мандра Н. Г., Лактіонова О. Ю. Необхідність цифрових технологій у бізнес-процесах страховиків. Економічний простір. 2020. №154. С. 202—206.

17. Пономаренко О.В. Вплив глобальних економічних трансформаційних процесів на страховий ринок. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації : матеріали ІІ Міжнар. Наук.-практ. Конф. (14 червня 2023 р., м. Хмельницький – м. Херсон). – Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С.125-128

18. Пономаренко О.В. Трансформація страхової культури на ринку страхових послуг. Збірник наукових праць уманського НУС. Випуск 102. Частина 2. 2023. С.36-47. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-102-2-36-47

19. Прокопчук О. Т. Новочасні стратегії трансформації страхового ринку. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (14 червня 2023 р., м. Хмельницький – м. Херсон). – Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 131-134.

20. Стародубцева Е.Б., Маркова О.М. Цифровая трансформация мировой экономики. Вестник АГТУ. Серия «Экономика». 2018. № 2. URL: https:// cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-transformatsiyamirovoy-ekonomiki (дата обращения: 25.11.2018).

21. Статистика страхового ринку України. Інтернетжурнал "Форіншурер". URL: https://forinsurer.com/

22. Стешенко О. Д., Бойко О. Г. Сучасні тенденції страхового ринку України. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2020. № 15 (2). С. 45—50.

23. Уланич Ю.В., Іванюк М.І., Гонтар О.Л. Потенціал розвитку страхування життя в Україні. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15 листопада 2023р. Умань :УНУС. 2023. С. 98-100.

24. Цыганов А.А., Брызгалов Д.В. Цифровизация страхового рынка: задачи, проблемы, перспективы. Экономика, налоги и право. 2018. № 2. С. 111–120. DOI: 10.26794/1999-849X-2018-11-2-111-120.

25. Череп О. Г., Хмельковська А. В. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку як складової фінансового ринку. Напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 6(2). С. 240–244.

26. Юдина Т.Н. Осмысление цифровой экономики. Теоретическая экономика. 2016. № 3. С. 12–16.

27. Blockchain insurance industry initiative. B3i founders form blockchain startup. URL: https://b3i.tech/ single-news-reader/b3i-incorporation.html (дата звернення: 25.11.2023).

28. Commercial insurance: innovating to expand the scope of insurability. Sigma, Swiss Re Institute. 2017. № 5. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma 5_2017_en.pdf. (дата звернення: 25.11.2023).

29. Digital disruption in insurance: cutting through the noise. Digital/McKinsey, Compendium, March 2017. URL: https://www.mckinsey.com/~/media/ McKinsey /Industries/Financial%20Services/Our%20 Insights/Time%20for%20insurance%20companies%20 277 ′ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ to%20face%20digital%20reality/Digital-disruption-inInsurance.ashx (дата звернення: 25.11.2023).

30. FSB. Review of the list of global systemically important insurers (G-SIIs). 21.11.2017. URL: http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P211117-2.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

31. Nepochatenko O., Bechko P.,Ponomarenko O. The transformation of the insurance market under the influence of financial digital technologies. International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2023; 2(2): 48-55.

32. Demyanchuk M., Maslii N., Stankova V. Cyber-insurance as a tool for minimizing the informational risks of the enterprise in the conditions of global economic development and society informatization. Economics: time realities. Odessa, 2018. № 5(39). С. 41–51. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.2570060 (дата звернення: 25.01.2023).

33. . Demianchuk M., Makhamadali B. H. o'g'li, Kotlubai V., Shramko H. The influence of globalization and integration processes on the activity of insurance organizations. Economics. Ecology. Socium. Odessa, 2019. Vol. 3, № 3. P. 53–64. DOI: https://doi.org/ 10.31520/2616-7107/2019.3.3-7 (дата звернення: 25.01.2023).

34. Дем'янчук М. А., Гуржий К. С. Трансформація страхового ринку в умовах розвитку цифрових технологій. Інфраструктура ринку. Одеса, 2018. Вип. 25. С. 272–278 (дата звернення: 25.01.2023).

35. Дем'янчук М. А., Дроздина А. А. Точки біфуркації на траєкторії розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки. Ефективна економіка. Київ, 2021. № 1. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.101 (дата звернення: 25.01.2023).

36. Mossburg E., Gelinne J., Calzada H. Deloitte Touche Tohmatsu Limited. Beneath the surface of a cyberattack. 2016. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/risk/gx-risk-gra-beneath-the-surface.pdf (дата звернення: 16.01.2023)

37. Riepina I.M., Lavrenenko V.V., Petrenko L.A., Shvydanenko G.O., etc. Innovative entrepreneurship: approach to facing relevant socio-humanitarian and technological challenges: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 204 p.

38. Руденко М.В., Криворучко В.О. Інфляція знань у концепції сучасного підприємства. Інвестиції досвід та практика. 2017. № 17. С. 39–43.

39. Brennen, J. S., Kreiss, D. Digitalization. In The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy. URL: https://onlinelibrary.wiley.com/action/

showCitFormats?doi=10.1002%2F9781118766804.wbiect111. (дата звернення: 16.01.2023)

40. Negroponte N. Being Digital. New York: Knopf, 1995. 256 p.

41. Tapscott D. The Digital Economy. Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. New York: McGraw-Hill, 1995. 345 p.

42. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. К.: НАН України, 2018. 252 с.

43. Данніков О.В., Січкаренко К.О. Концептуальні засади цифровізації економіки України. Інфраструктура ринку. 2018. № 17. С. 73–79.

44. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 105–112.

45. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf. (дата звернення: 01.09.2023)

46. Пантєлєєва Н.М., Колодій С.Ю., Ребрик М.А. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства: монографія. К.: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 299 с.

47. . Bell D. The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting. N.Y.: Basic Books, 1976. 528 p.

48. Porat M. The Information Economy: Definition and Measurement. Washington: U.S. Government Printing Office, 1977. 319 p.

49. Toffler A. Power Shift. Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century. N.Y., 1990. 601 p.

50. Katz R. The transformative economic impact of digital technology. URL: https://unctad.org/meetings/en/Presentation/ ecn162015p09_Katz_en.pdf

51. Gupta M. What is Digitization, Digitalization, and Digital Transformation? URL: https://www.arcweb.com/blog/whatdigitization-digitalization-digital-transformation 16. Muro M. Digitalization and the American workforce. URL: https://www.brookings.edu/research/digitalization-and-theamerican-workforce. (дата звернення: 22.10.2023)

52. Negroponte N. Being Digital. New York: Knopf, 1995. 256p.]

53. apscott D. The Digital Economy. Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence .New ork: McGraw-Hill, 1995. 345 p

54. KatzR. The transformative economic impact of digital technology.URL: https://unctad.org/meetings/en/Presentation/ecn162015p09_Katz_en.pdf(дата звернення: 16.05.2023)

55. Gupta M. What is Digitization, Digitalization, and Digital Transformation?URL: https://www.arcweb.com/blog/what-digitization-digitalization-digital-transformation. (дата звернення: 17.07.2023)

56. Muro M. Digitalization and the American workforce. URL: https://www.brookings.edu/research/digitalization-and-the-american-workforce. (дата звернення: 12.03.2023)

57. Brennen, J. S., Kreiss, D. Digitalization. In The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy. URL: https://onlinelibrary.wiley.com/action/showCitFormats?doi=10.1002%2F9781118766804.wbiect111 (дата звернення: 11.04.2023)

58. Gray J., Rumpe B. Models for digitalization . Journal of Software & System Modelling. 2015. No14 (1). P.1319–1320

59. Khosrow-PourM. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition (10 Volumes). IGI Global,June, 2017. 8104p],

60. vanArk B. The productivity paradox of the new digital economy. International Productivity Monitor.2016. No 3. P. 3–18.

61. Elding C., Morris R.Digitalisation and its impact on the economy : insights from a survey of large companies. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-

bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.htm (дата звернення: 16.10.2023)

62. Gates B. Business at the Speed of Thought. URL: https://english-e-reader.net/book/business-at-the-speed-of-thought-bill-gates (дата звернення: 26.08.2023)